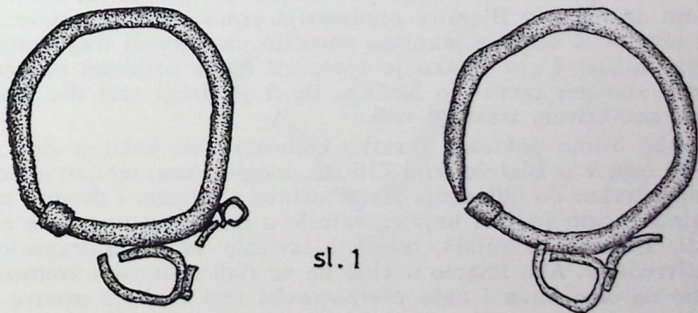

Mr TOMISLAV ANĐELIĆ

**OSTAVA VIZANTIJSKOG ZLATNOG NOVCA IZ BLATNICE KOD
ČITLUKA U HERCEGOVINI**

U numizmatičkom inventaru Istorijsko-arheološkog odjeljenja Muzeja Hercegovine u Mostaru pod brojevima 290 i 291 nalaze se zlatni novci vizantijskih vladara Justina I i Justinijana I, otkriveni 1955. godine u Blatnici kod Čitluka. Naime, januara te godine mještani sela Blatnice: Vinko, Pero i Mijo Bulić, te Ivan Tolj i Marijan Galić na lokaciji zvanoj Grmine, udaljenoj od Zadržnog doma u Blatnici 400—500 m prema jugoistoku, kopali su rupu za krečanu i prikupljali kamen za kreč. Tom prilikom, na pomenutoj lokaciji, u maloj vrtači okruženoj jednim većim i nekoliko manjih kamenova, ispod bodljikave trave, skoro na površini zemlje, slučajno su, vadeći kamen, otkrili malu zlatnu ostavu koja je sadržavala: 14 komada Justinovih i Justinijanovih zlatnih tremisisa, 2 zlatne minduše promjera 2 cm (sl. 1) i jedan dio zlatnog lančića dužine 4 cm, te ostatak male zlatne pločice koja vjerovatno predstavlja dio privjeska za lančić.

sl. 1

Saznavši o nalazu, organi Stanice milicije iz Čitluka šalju na lice mjesta dva milicionera koji su konstatovali da je otkrivena zlatna ostava i da su novac i ostale predmete nalazači međusobno razdijelili. Svaki je dobio po 3 novčića, a jedan 2 komada. Iz zapisa koji je milicija sačinila vidi se da je od 14 nađenih zlatnika predato 12 komada. Navodno su se 2 zagubila.¹

Iz dopisa Sekretarijata za unutrašnje poslove NO sreza Mostar, 9. februara 1955, koji se dostavlja Zavičajnom muzeju u Mostaru, vidljivo je da je u Blatnici pronađeno 10 novčića i ostali predmeti. Dakle, još dva su zagubljena pa je na koncu u Muzej dospjelo 10 zlatnih novčića, 2 minđuše, dio privjeska i fragment zlatnog lančića dužine 4 cm.²

Autor članka, kada je odlučio da objavi taj nalaz, krajem novembra 1985. boravio je na pomenutom lokalitetu u Blatnici i uspio da kod nekih nalazača (Vinka Bulića i Ivana Tolja) osvježi sjećanje o nalazu mada nas dijeli više od 30 godina. Uglavnom, navodi pomenutih nalazača slažu se s podacima organa Sekretarijata unutrašnjih poslova.

sl.2

sl.3

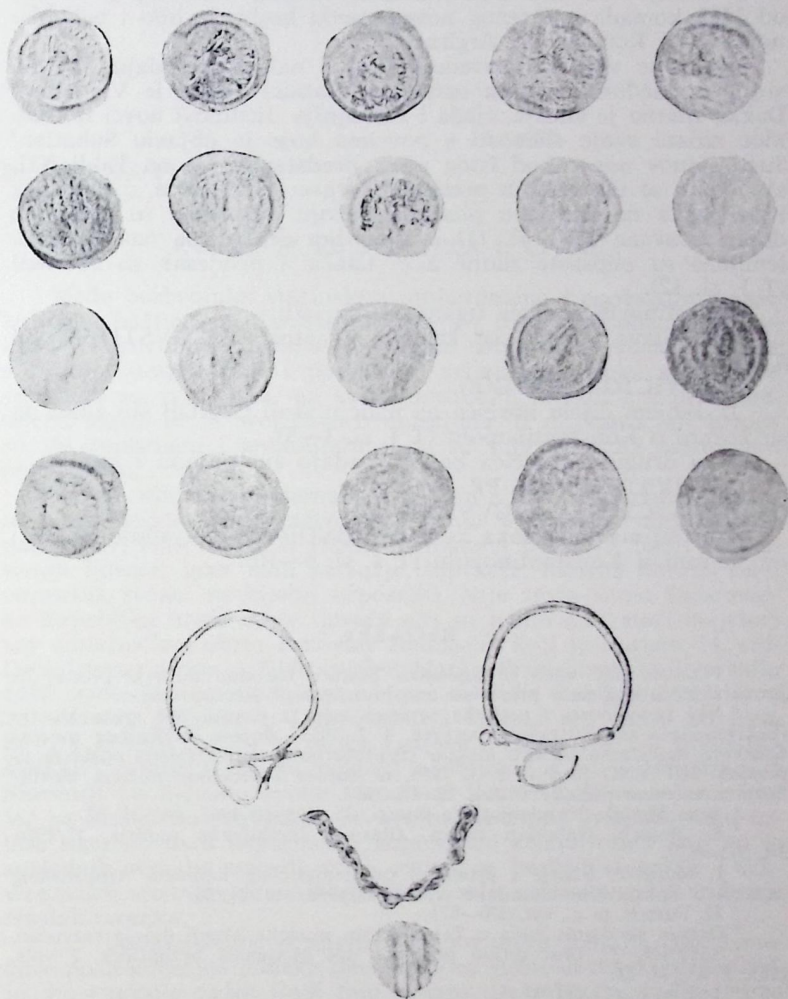
Pažljivim pregledom ostave moglo se ustanoviti da 5 tremisisa pripada Justinu I, 518—527 (sl. 2), a 5 njegovom sestriću Justinijanu I, 527—565 (sl. 3). Ukupna težina zlatnog novca iznosi 14,75 grama. Osim numizmatičke, nalaz odnosno ostava ima topografsku i muzejsko-arhivsku vrijednost.

Sudeći po malom broju novčića i drugih predmeta, dobiva se dojam da nalaz iz Blatnice predstavlja samo dio veće ostave zlatnih predmeta. Na ovu pomisao naročito nas navodi fragmentirani lančić dužine 4 cm. Teško je vjerovati da je prilikom odlaganja ostave stavljen samo dio lančića. Da li je drugi veći dio lančića ostao neotkriven, teško je reći.

Ako bismo pokušali ukratko komentarisati kako je došlo do zlatne ostave u Blatnici kod Čitluka, mogli bismo iznijeti sljedeću pretpostavku: do odlaganja zlatne ostave s novcem i drugim predmetima moglo je doći najvjerovatnije u momentu nenadane opasnosti, kada se sklanjalo, nosilo i skrivalo samo najdragocjenije i najvrednije. Ako imamo u vidu da se radi o burnim vremenima seobe naroda, onda i naša pretpostavka ima realnije osnove.

Opći izgled novčane zlatne ostave iz Blatnice odaje utisak duge upotrebe. O tome svjedoči njegova izlisanost i oštećenost, što je stvaralo poteškoće prilikom njegovog dešifrovanja.

Iz numizmatičke literature je poznato da je u Bosni i Hercegovini otkriveno nekoliko skupnih nalaza zlatnog vizantijskog novca.³ Jedan takav nalaz potiče iz Drežnice kod Mostara, gdje je 1867. slučajno otkriveno 300 zlatnih novčića i nakit, a pripada

Romanu III Argiru (1028—1034). Na žalost, nalaz je razvučen.⁴ Druga skupina otkrivena je u Klobuku kod Ljubuškog. Radi se o 23 zlatna novčića, također Romana III. Danas se ta ostava nalazi u Arheološkom muzeju u Splitu.⁵ Godine 1890. u Vitini kod Ljubuškog otkriveno je 9 zlatnih novčića: 6 se odnosi također na Romana III, a 1 na Teodora, dok za 2 novčića nije jasno gdje su. Danas se 7 novčića nalazi u Zemaljskom muzeju u Sarajevu.⁶ I najzad, 1972. u Gajevima kod Bukvika blizu Brčkog otkrivena je ostava od 1280 komada srebrenog novca, među kojim je bilo i nekoliko nomismata Romana III Argira.⁷

Kako se vidi, svi navedeni skupni nalazi pripadaju X i XI stoljeću. Međutim, zlatna ostava u Blatnici potiče iz VI vijeka. Dakle, znatno je starija, rjeđa i značajnija. Justinovi novci iz Blatnice nalaze svoje sličnosti s novcima koje je objavio Sabatier.⁸ Justinijanov novac kod istog pisca predstavljen je na Tabli XII, sl. 5.⁹ Što se tiče ostalih predmeta ostave: 2 naušnice, dio lančića i privjeska ne izazivaju posebnu pažnju. Naušnice su relativno dobro očuvane (T I, sl. 11). Na donjim dijelovima naušnica nalempljene su elipsaste zlatne žice. Lančić i privjesak su oštećeni (T I, sl. 12).

5 Justinovih novčića uglavnom su isti:

AV: Glava vladara sa krunom i natpis: DN IVSTINVS PP AVG.

RV: VICTORIA AVGGG.

U donjem dijelu novčića na naličju stoji CONOB što znači da su kovani u Konstantinopolu (T I, sl. 1—5).

I na drugih 5 novčića koji pripadaju Justinijanu I stoji:

AV: IVSTINIANVS PP AVG.

RV: VICTORIA AVGVSTORUM.

I na njima je oznaka kovnice CONOB što potvrđuje da su i oni kovani u Konstantinopolu (T I, sl. 6—10).

Bilješke

¹ Podatke sam uzeo iz zapisnika Stanice narodne milicije Čitluk, 25. januara 1955, koji sam pronašao u arhivi Muzeja Hercegovine.

² Sve pojedinosti i podatke preuzeo sam iz dopisa NO sreza Mostar (Sekretarijata za unutrašnje poslove, 9. 2. 1955), dopisa Zavičajnog muzeja Sreskom narodnom odboru Mostar (Sekretarijatu za unutrašnje poslove), zapisnika SUP SNO Mostar 5. 3. 1955, te dopisa Zavičajnog muzeja Mostar Stanici narodne milicije Čitluk 15. 10. 1955.

³ Ivan Mirnik, Numizmatičke vijesti, 35, Zagreb 1981, str. 31, 32.

⁴ K. Patsch, Nahodaji novca, Glasnik Zemaljskog muzeja, 12/1900, 3-4, 571—572.

⁵ I. Marović, Stanje i problemi numizmatičkog kabineta Arheološkog muzeja u Splitu, Numizmatičke vijesti, 13/1966, str. 24, 38.

⁶ K. Patsch, o. c., str. 570—571.

⁷ Ostava se danas čuva u Zemaljskom muzeju. Manji dio je razvučen.

⁸ Sabatier, J., Description generale des Monnaies byzantines, 2 vols, 1955, T IX, sl. 22.

⁹ Isti, o. c., T XII, sl. 5.